

**Podklad pro jednání o poskytnutí mezinárodní ochrany (doplňkové ochrany)
v České republice pro nezletilé bez doprovodu ze Sýrie, kteří jsou v řeckých
uprchlických zařízeních**

Předkladatelka: Michaela Šojdrová, poslankyně Evropského parlamentu,
K posouzení Vládě České republiky

Datum: 21/9/2018

A. Situace uprchlíků v Řecku, Sýrii a dětí bez doprovodu

Do června 2018 opustilo 5,6 milionu Syřanů svou zemi a 6,6 milionu osob je vnitřně vysídlených (zdroj: UNHCR). Z toho jsou asi 3 miliony dětí (zdroj: UNICEF). V ČR a na Slovensku žádá o azyl nejméně Syřanů per capita. Za rok 2017 to bylo 70 osob. Úspěšnost žadatelů o azyl v prvoinstančních rozhodnutích¹ je v ČR z celé EU nejnižší. Přitom 20,1 % žadatelů jsou děti.

Podle posledních údajů řeckého *National Center for Social Solidarity* je v Řecku – na pevnině i přilehlých ostrovech – 3 510² nedoprovázených dětí (stav k 15/7/2018) – tzv. nezletilých migrantů bez doprovodu, 2 485 z nich čeká na bezpečné umístění, kterých je momentálně k dispozici 1 191. Zbytek zůstává v táborech. 14, 23 % z nich jsou děti ze Sýrie.

Nedoprovázené děti jsou zvláště zranitelnou skupinou – mohou se stát obětmi obchodování s lidmi, či být, bez dobrého zázemí, v budoucnu náchylnější k radikalizaci. Platí, že psychické trauma, které děti utrpí během cesty a pobytu v zadržovacích zařízeních, se může stát určitým bezpečnostním rizikem. Hodně tedy záleží na tom, jak je o ně postaráno. Řada z nich jsou sirotci, někteří mají rodiče či příbuzné v zemi původu, Turecku či v Evropě. 92,8 % jsou děti ve věku 14-18 let a 7,2 % je mladší 14 let (tj. 252 dětí). 94,3 % všech nedoprovázených dětí jsou chlapci, 5,7 % dívky. Tento nepoměr je dán tím, že chlapci se daleko více vydávají na cestu do Evropy – je u nich větší šance, že cestu zvládnou. Ti starší navíc prchají před násilným odvedením do syrské armády.

V rámci možností řeckých orgánů je o ně postaráno uspokojivě. Jsou v bezpečných zónách, některé chodí do školy apod. Objevují se určité problémy specifické pro jejich situaci, jako je určování věku, otázka případného slučování rodin, problém „falešných příbuzných“ apod. Zatím se úřadům daří situaci zvládat díky obrovskému nasazení pracovníků v táborech a organizací, jako jsou UNHCR, IOM či IRC.

To platí ale spíše pro uprchlická zařízení na pevnině. V zadržovacích registračních centrech na ostrovech (hot-spoty, např. RIC Moria na ostrově Lesbos) se ale situace stává kritickou kvůli přelidnění a rozhodnutí řecké vlády nechávat uprchlíky na ostrovech a nepouštět je na pevninu. Zde jsou děti velmi ohroženy, některé se

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/2/28/Distribution_of_first_instance_decisions_on_%28non-EU%29_asylum_applications%2C_2017_%28%25%29_YB18.png

² <https://data2.unhcr.org/en/partners/view/509>

dokonce pokusily o sebevraždu³. Situace má tendenci se pořád zhoršovat, proto nelze pomoc odkládat na politicky vhodnější dobu, např. po volbách 2018.

Podobná prognóza platí pro situaci v Sýrii. Občanská válka trvá již přes 7 let. Většina uprchlíků pochází z oblastí, kde lidé podporovali opozici a povstalce vůči režimu prezidenta Asada. Po dobytí území vládními vojsky a jejich spojenci nelze očekávat, že se tito lidé vyhnání budou moci vrátet zpět. Mnohdy se nemají kam vrátit. V této souvislosti je třeba podotknout, že hodnocení velvyslankyně ČR v Sýrii jsou v rozporu s hodnocením situace v Sýrii ze strany spojenců ČR v EU a NATO.⁴

B. Iniciativa Lorda Dubse ve Spojeném království

Lord Alfred Dubs (člen Sněmovny lordů) byl dětským uprchlíkem z Československa z roku 1939 zachráněným Nicholasem Wintonem. V roce 2016 navrhl dodatek k imigračnímu zákonu⁵, podle kterého by Británie měla přijmout 3000 nedoprovázených uprchlických dětí. Původní verzi novely parlament zamítl, ale později schválil upravenou verzi. Vláda jej začala naplňovat, objevily se ale spory týkající se celkového počtu dětí a jejich umístění, za které jsou odpovědny místní orgány.

Text novely imigračního zákona zněl takto:

“Unaccompanied refugee children: relocation and support

(1) The Secretary of State must, as soon as possible after the passing of this Act, make arrangements to relocate to the United Kingdom and support 3,000 unaccompanied refugee children from other countries in Europe.

(2) The relocation of children under subsection (1) shall be in addition to the resettlement of children under the Vulnerable Persons Relocation Scheme“

Do Británie bylo zatím přemístěno 350 dětí původem z Eritrei, Sýrie a dalších zemí. Byly vybrány z táborů v Calais a v Řecku. Místní orgány obdržely od vlády £41 610 za každé dítě do 16 let, a £33 215 za každé dítě ve věku 16 až 17. V roce 2017 byl program rozhodnutím vlády zastaven s odůvodněním, že Británie pomáhá uprchlíkům jiným způsobem. Neziskové organizace se pokusily toto rozhodnutí zvrátit soudní cestou, ale neuspěly.

Podobné programy v jiných zemích EU:

Program lorda Dubse skončil, přijímání uprchlíků – dětí ve Velké Británii ale trvá dál. Dubsovou iniciativou se inspirovaly další země EU.

Francie realizuje tzv. přesídlování syrských uprchlíků, včetně nezletilých, z táborů v Libanonu⁶. Irsko realizuje od počátku roku 2018 přesídlovací program zaměřený syrské uprchlíky v Řecku, zejména rodiny z dětmi. Do února 2018 přišlo do Irska z Calais 36 uprchlických dětí bez doprovodu (Calais Special Project) a 14

³ Viz zpráva IRC - <https://www.rescue-uk.org/article/7-objects-which-show-reality-life-moria-refugee-camp>

⁴ Viz Závěry Rady o Sýrii z 16. dubna 2018 (7956/18)

⁵ Text návrhu zde - [https://www.childrenssociety.org.uk/sites/default/files/Immigration Bill - Unaccompanied Children.pdf](https://www.childrenssociety.org.uk/sites/default/files/Immigration%20Bill%20-%20Unaccompanied%20Children.pdf)

⁶ <https://lb.ambafrance.org/Nouveau-depart-de-refugies-syriens-vulnerables-vers-la-France>

nedoprovázených dětí ze Sýrie na základě dohody mezi Irskem a Řeckem⁷. Přesídlovací programy provádí v různých podobách dále Estonsko, Německo, Nizozemsko, Finsko, Švédsko a země mimo EU, jako Švýcarsko či Island.

C. Politický kontext

V současné době probíhají legislativní jednání v rámci EU o reformě azylového nařízení (tzv. Dublin IV). Ve hře jsou stále trvalé kvóty, tj. povinný relokační mechanismus žadatelů o azyl ve prospěch států zasažených významnou uprchlickou vlnou. Návrh obsahující „povinné kvóty“ ČR zásadně odmítá. ČR by v rámci těchto jednání mohla výrazně vylepšit svou vyjednávací pozici, kdyby na konkrétním příkladu přijetí dětí-azylantů prokázala „dobrovolnou solidaritu“.

ČR má dobré zkušenosti s náhradní rodinnou výchovou. V ČR také působí řada charitativních organizací, které by se ochotně podílely na této péči: např. Charita, Diakonie, Dignity. Existují zařízení, která mají kapacitu uprchlické děti přijmout, např. ZDC Radlická, dětské domovy apod. V minulých letech již ČR na svém území přijala desítky žadatelů o mezinárodní ochranu, včetně nezletilých osob s Afganistánem, Pákistánem apod.

K přijetí nedoprovázených dětí – uprchlíků – Českou republiku a další členské státy vyzvalo i usnesení Evropského parlamentu z 3. května 2018 o ochraně migrujících dětí⁸.

D. Konkrétní obsah návrhu

1) Přijetí 50 nezletilých bez doprovodu (NBD) z řeckých uprchlických táborů na základě usnesení Vlády ČR provedeného Ministerstvem vnitra, pod gescí Odboru pro azylovou a migrační politiku (OAMP) a MPSV ČR, plně respektující národní a evropskou legislativu a Ženevskou úmluvu⁹ a Úmluvu OSN o právech dítěte. Z vlastního rozhodnutí MVČR by navíc bylo možné aplikovat čl. 17 Dublinského nařízení¹⁰, dávající možnost z humanitárních důvodů podle Dublinského nařízení převzít odpovědnost za žádost o azyl a za žadatele, který požádal v jiném členském státě.

2) Tento akt by byl realizací bilaterální spolupráce mezi ČR a Řeckou republikou. Finanční krytí by bylo zajištěno z Azylového, migračního a integračního fondu EU¹¹. Do konce roku 2018 je také možné využít dobrovolné relokační podpořenou Evropskou komisí částku 6000 EUR na osobu. Po usnesení Vlády ČR by následovalo vyjednání bilaterálního aktu s Vládou Řecké republiky. Na základě předchozích bilaterálních programů realizovaných mezi Řeckem a jinými státy EU se dá předpokládat, že by řecká vláda zareagovala pozitivně.

⁷ <https://www.irishtimes.com/news/social-affairs/asylum-seekers-now-waiting-longer-to-move-through-initial-stage-of-process-1.3520606>

⁸ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2018-0201&language=CS>

⁹ Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951

¹⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013

¹¹ Národní AMIF v gesci MVČR

3) Vhodné nedoprovázené děti s nárokem na mezinárodní ochranu by byly vybrány a posouzeny Ministerstvem vnitra ČR přímo v Řecku (prostřednictvím osobních pohovorů) na základě žádostí podaných již v Řecku a předvýběru ve spolupráci s UNHCR¹². Úspěšným žadatelům by byla poskytnuta mezinárodní ochrana (doplňková ochrana) dle rozhodnutí příslušných orgánů MVČR. MVČR by bylo odpovědné za výběr kandidátů a zhodnocení případného bezpečnostního rizika (ve spolupráci s relevantními bezpečnostními složkami) a MPSV by bylo odpovědné za realizovatelnost náhradní péče v ČR. Bude také zcela v kompetenci českých orgánů, aby skupina 50 dětí byla různorodá věkově a zastoupení byli chlapci i dívky. Návrh počítá s tím, že by byly přednostně vybírány ty děti, jež jsou nejvíce zranitelné, sirotci, nebo děti, jejichž rodiče či příbuzní nejsou nijak dohledatelní.

4) Po příjezdu do ČR by děti byly na základě předběžného opatření soudu¹³ svěřené do péče některého existujícího dětského domova, popřípadě by mohly být umístěny do detašovaných pracovišť Zařízení pro děti-cizince (pod MŠMT). Poté by mohlo následovat rozhodnutí o svěřením dítěte do péče třetí osoby¹⁴ pod dohledem OSPOD (byly by to charitativní organizace či pěstounské rodiny; seznam organizací i dobrovolnických rodin má k dispozici navrhovatelka – již se jich nabídlo přes 50).

E. Časový plán

Září/Říjen 2018 – usnesení Vlády ČR

Říjen/Listopad 2018 – jednání s vládou a ministerstvy Řecké republiky a příprava na úrovni orgánů státní správy ČR

Listopad/Prosinec 2018 – výběr a posouzení nezletilých osob v táborech v Řecku (), vč. bezpečnostních prověrek

Leden - Březen 2019 – postupný příjezd dětí do ČR, řízení o poskytnutí mezinárodní doplňkové ochrany a rozhodnutí o svěřením do péče

¹² Eventuálně ve spolupráci s Organizací pro pomoc uprchlíkům či Zařízením pro děti cizince.

¹³ Dle § 452 zákona č. 292/2013 Sb, o zvláštních řízeních soudních

¹⁴ Trvalý pobyt na území ČR by trval jen do 18 let věku, poté nemusí být prodloužen.

